

ДО ПИТАННЯ ПРО СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Ю.В. Сеннікова,

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

На сьогоднішній день існує багато проблем у сфері діяльності небанківських фінансових установ. У зв'язку з прийняттям Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", створенням нещодавно Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг виникли проблеми щодо розмежування компетенції органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

12 липня 2001 року Верховною Радою України був прийнятий Закон УкрФайни "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", який встановлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг. Статтею 11 цього Закону визначено, що державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюють: щодо ринку банківських послуг – Національний банк України, щодо ринків цінних паперів та похідних цінних паперів – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, щодо інших ринків фінансових послуг – спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг відповідно до покладених на неї завдань та в межах своєї компетенції здійснює згідно з законами України державне регулювання і нагляд за діяльністю страхових компаній та страхових брокерів, установ накопичувального пенсійного забезпечення, довірчих товариств, кредитних спілок, лізингових та факторингових компаній, кредитно-гарантійних установ, ломбардів, інших учасників ринків фінансових послуг (крім банків, професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування в частині їх діяльності на фондовому ринку, фінансових установ, які мають статус міжурядових міжнародних організацій, Державного казначейства України та державних цільових фондів).

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг здійснює регулювання діяльності небанківських фінансових установ шляхом: ведення державних реєстрів фінансових установ та ліцензування діяльності з надання фінансових послуг; нормативно-правового регулювання діяльності фінансових установ; нагляду за діяльністю фінансових установ; застосування заходів впливу, а також проведення інших заходів з державного регулювання.

Існує певна колізія норм законів щодо ліцензування небанківських фінансових установ. В частині третій ст. 47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" зазначається, що "...інші юридичні особи мають право здійснювати операції, визначені пунктами 2-3 частини першої цієї

статті (відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, в тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них; розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик), на підставі ліцензій на здійснення окремих банківських операцій”. Постановою Правління Національного банку України від 16.08.2001 р. було затверджене Положення “Про порядок видачі ліцензії на здійснення окремих банківських операцій небанківським установам”. На сьогоднішній день відповідно до цих нормативних актів Генеральний департамент банківського нагляду має право видавати небанківським фінансовим установам ліцензію на здійснення окремих банківських операцій, яка дозволяє одночасно (у сукупності) проводити діяльність з відкриття та ведення рахунків клієнтів, у тому числі переказ грошових коштів, та розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та власний ризик. В той же час у підпункті 8 пункту 4 Положення “Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України” зазначено, що ця комісія здійснює в установленому порядку ліцензування діяльності фінансових установ, затверджує ліцензійні умови провадження діяльності з надання фінансових послуг і порядок контролю за їх додержанням (ст. 28 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”).

Отже, необхідно внести зміни до ст. 47 Закону України “Про банки і банківську діяльність” у частині виключення норми щодо надання небанківським фінансовим установам ліцензії на здійснення окремих банківських операцій для вирішення проблеми подвійного ліцензування небанківських фінансових установ.

Слід зазначити важливість чіткого розмежування сфери діяльності банків та небанківських фінансових установ, що стосується залучення коштів. У зв’язку з цим необхідно внести зміни до деяких законів України з питань банківської діяльності.

З листопада 2003 року Національним банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України та Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України був укладений Меморандум про співпрацю та координацію діяльності на виконання вимог ст. 22 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, де визначені форми їх співпраці, обов’язки сторін. Що стосується обміну інформацією між сторонами, то її види, обсяги, порядок, форми і строки надання повинні бути визначені окремими угодами.

Виходячи з вищевикладеного, можна сказати, що внесення змін до деяких законів України з питань банківської діяльності, законів, що регулюють ринки фінансових послуг, а також налагодження тісної і ефективної співпраці між органами, що здійснюють державне регулювання діяльності банків і небанківських фінансових установ, є запорукою забезпечення ефективного нагляду за цими суб’єктами ринку фінансових послуг та, відповідно, стабільності фінансової системи України.